

ergo non repugnat Deum species diversas inæqualiter diligere.

Inst. Saltem cunctos homines Deus bonus æqualiter diligeret; ergo easdem mentis et corporis perfectiones illis conferret.

R. Dist ant. Cunctos homines æqualiter diligeret, habita ratione uniuscujusque meritorum, *conc.*; secus, *nego ant.* Deus enim videt in singulis hominibus dona quæ contulit, et merita quæ acquisierunt: ut summe perfectus, eos æqualiter diligit, habita ratione donorum et meritorum: sub hæc respectu *non est personarum acceptor* (*Act.*, x, 34). Sed cunctos homines æqualiter diligere non tenetur eo sensu quod plus perfectionis uni quam aliis conferre nequeat; a sola enim voluntate Dei libera accipiunt homines quicquid habent: ergo sine ulla injustitiæ umbra Deus potest eos perfectiores vel minus perfectos facere, sicut figulus ex eodem luto vas pretiosum et vas ignobile pro nutu suo plasmatur, et ita eos necessario facere debuit, vel ad societatem illos non destinasset. Ergo, etc.

PROPOSITIO SECUNDA.

Malum morale seu peccatum sub unico Deo summe bono existere potest.

NOTA. Hic supponimus mentes humanas vera libertate gaudere, et Deum esse sanctum, bonum, justum, sapientem, etc.

Prob. 1º. Demonstravimus Deum esse unicum, aliunde constat peccatum existere: ergo, etiamsi nulla ratione explicari posset quomodo sub unico ente, summe bono, peccatum existat, utraque veritas nihilo minus firmiter tenenda esset.

Prob. 2º. Ideo peccati existentia cum fide unius Dei conciliari non posset, quia Deus optimus, peccatum impedire teneretur: atqui Deus, licet optimus, peccatum impedire non tenetur; si enim ad id teneretur,

vel propter suam sanctitatem, vel propter suam justitiam, vel propter suam bonitatem, vel propter suam sapientiam: atqui nihil horum dici potest.

1º Non propter suam sanctitatem. Sanctitas enim divina in eo consistit, quod Deus peccato non maculetur, illud odio habeat: at, licet Deus peccatum permittat, illo non maculatur, ut patet, illudque odio habet, siquidem illud absolute prohibet, et illo efficacioribus motivis avertit, et commissum atque non expiatum gravissimis pœnis plectit. Ergo, etc.

2º Non propter suam justitiam. Nam justitia Dei exigit tantum ut homines in statu ex se bono constituant, eosque peccantes ultra culpam non puniat: atqui Deus constituit homines in statu ex se bono, idque negari non potest. Insuper Manichæi certe non demonstrant illos peccantes et in peccato perseverantes, ut pœnis dignos non esse habendos, aut, e contra, pœnis culpa gravioribus esse puniendos. Ergo *2º*, etc.

3º Non propter suam bonitatem. Ad hoc enim sufficit ut, illæsa bonitate sua, concedere potuerit homini libertatem ad bonum et malum flexibilem: atqui Deus, illæsa bonitate sua, concedere potuit, etc. Deus namque illud concedere potuit homini quod est bonum, tum in se, tum in mente concedentis: atqui libertas ad bonum et malum flexibilis, est bona tum in se, tum, etc.: *in se*, cum sit principium multarum virtutum; *in mente concedentis*; certum est enim Deum libertatem hominibus non concessisse ut illa abuterentur, bene vero ut bonum eligerent, merita acquirerent et æterna præmia consequerentur. Ergo, etc.

4º Non propter suam sapientiam. In eo enim suprema Dei sapientia consistit, quod nihil faciat quin finem bonum sibi proponat et apta media ad hunc finem conducentia semper eligat. Igitur probandum foret illum sibi proponere non potuisse reddere hominem beatum coronando in ipso virtutes libere acquisitas, aut hominem ab omni abusu libertatis speciali assistentia efficaciter avertere debuisse: atqui

manifestum est neutrum probari posse : imo beatitudo sic obtinenda naturæ intellectuali valde congruens videtur et ex facilitate labendi, excellentia virtutis magis elucet. Ergo 4°, etc.; aliunde, etc. Ergo, etc.

Solvuntur objectiones.

Obj. 1°. Deus nihil permittere potest sine legitima causa : atqui nullam habere potuit legitimam causam permittendi peccatum. Ergo, etc.

R. Nego min. Nam 1° impie diceretur Deum, cujus infinita est intelligentia, legitimam hujusmodi causam nos latentem cognoscere non posse. 2° Permittere peccatum nihil aliud est quam concedere libertatem ad bonum et malum versatilem : at Deus, illæsis suis attributis, concedere potuit libertatem ad bonum et malum versatilem, ut ostendimus. 3° Deus cultu liberæ electionis honorari voluit a creaturis : atqui non solum bonus, sed optimus est ille finis. Ergo, etc.

Inst. 1°. Deus efficere potuisset ut homines cultu liberæ electionis ipsi servirent, et nunquam peccarent : ergo legitimam non habuit rationem permittendi peccatum.

R. Nego conseq. Quæstio enim non est an Deus hominem in statu perfectiori creare potuisset, hoc a nemine negatur; sed an illum in præsentis statu, cum libertate ad bonum et malum versatili, creare potuerit. Adversarii autem contrarium minime probant, nec probare possunt, quia secreta sapientiæ Dei penetrare nequeunt. Ergo, etc.

Inst. 2°. Tam bonus est Deus ut non melior excogitari possit : at, si quodcumque peccatum efficaciter impediret, melior esset : etc.

R. Dist. min. Melior esset respectu creaturarum, *conc.*; in se, *nego min.* Deus quidem melior esse potuisset respectu creaturarum, majora dona eis impertiendo : at secundum omnem bonitatem suam agere non tenetur, nec potest; tunc enim creaturas

infinitas facere deberet, quod repugnat. Si autem secundum omnem bonitatem suam agere non teneatur, in aliquo gradu sistere potest : porro hunc gradum ex solo beneplacito suo determinat, et, sive majorem, sive minorem eligat, non minus bonus et perfectus est in se. Ergo, etc.

Obj. 2°. Deus concedendo homini libertatem, prævidit multos ea abusuros esse : atqui repugnat Deum summe bonum homini concessisse libertatem cujus prævidebat abusum. Ergo, etc.

R. Nego minorem. Si enim, per impossibile, Deus abusum libertatis non prævidisset, illam homini concedere potuisset : atqui prævisio in abusum non influit. Ergo, etc.

Inst. 1°. Deus optimus constituere non potuit homines in statu qui ipsis pejor est quam non-existentia : atqui status hominum libertate sua abutentium ipsis pejor est quam non-existentia. Ergo, etc.

R. Dist. maj. Deus optimus constituere non potuit homines in statu qui ipsis ex natura sua pejor est quam non-existentia, *conc.*; qui eorum culpa ipsis pejor fit quam non-existentia, *nego maj*; eodem sensu, *distincta minore, nego conseq.* Itaque fateor Deum constituere non posse homines in statu qui ex natura sua ipsis pejor esset quam non-existentia; id bonitati ejus manifeste contrarium esset. At constituere potest homines in statu bono qui ex eorum culpa tantum ipsis pejor fit quam non-existentia, quia detrimentum inde proveniens, ipsis et non Deotribuendum est : porro status in quem incidunt homines libertate abutentes ipsis et non Deotribuendus est. Ergo, etc.

Inst. 2°. Status cui homines anteferrent non-existentiam, si optio ipsis daretur, pejor est non-existentia; atqui non-existentiam homines statui libertatis ad bonum et malum versatilis anteferrent, si optio ipsis daretur. Ergo, etc.

Nego min. Nam libertas ex natura sua bona est, ope illius multa acquiri possunt merita, quæ in alia

hypothesi existere non possent : ergo quisque sapiens eam statui non-existentiæ sine ulla hæsitatione antereret. Si tamen aliquis æternam damnationem certo prævideret, nullum est dubium quin non-existentiam horribili huic statui anteponeret; sed in ea extremitate non considerata est libertas, ut de illius natura recte judicetur, cum hujusmodi malum ex sola culpa hominis proveniat. Ergo, etc.

Inst. 3°. Principium homini infensissimum libenter concederet libertatem cujus abusum prævideret : ergo Deus summe bonus eam cum tali prævisione concedere non potest.

R. Dist. ant. Principium homini infensissimum libenter concederet libertatem cujus abusum prævideret, sed ad nocendum, *conc.*; secus, *nego ant.* Verum Deus libertatem non concedit homini in ipsius perniciem, sed ut ea bene utens et merita acquirens, vitam æternam obtineat. Idecirco peccatores ad meliorem frugem amica sollicitatione invitat, patienter exspectat, eos poenitentes benigne excipit, præterita delicta condonat, a futuris advertit, dimicantes adjuvat et perseverantes remunerat. Ergo...

Inst. 4°. Medicus qui daret venenum ægroto, prævidens illum inde moriturum, pater qui præstaret gladium filio, sciens illum se occisurum, mater quæ duceret filiam in locum ubi corrumpenda foret, non bonos, sed crudeles sese exhiberent; ergo, a pari, Deus constituens hominem in statu in quo certe peccaturus est, non bonum, sed crudelem se exhibet.

R. Nego conseq. et paritatem. Plures sunt rationes disparitatis. 1° Deus cuncta bona possibilis creaturis conferre non tenetur; ergo quemlibet voluerit perfectionis gradum illis concedere potest; contra vero, lex naturalis præscribit medico ut ea non præbeat ægroto quæ ipsi noxia forent, præscribit patri ut salutem filiorum invigilet, et matri ut periculum peccandi a filia removeat. 2° Libertas in se bona est : ope illius unusquisque perfectior fieri potest; non determinatur ad

malum nisi ex mala voluntate sua. Porro nihil simile reperitur in comparationibus allatis. 3° Cum libertas ad bonum et malum versatilis in se bona sit, Deus, cujus intelligentia est infinita, legitimas habere potuit rationes nobis ignotas eam concedendi, quamvis abusum ejus prævideret. 4° Ex permissione peccati præstantissima sequuntur bona, nempe virtutes et æterna præmia; in allatis vero exemplis, ex malo permissio nullum sequitur bonum. Ut ergo comparationes allatæ forent accuratæ, supponendum esset Deum libertatem solis hominibus ea abusuris concessisse : at non est ita; libertatem omnibus concessit, prævidens multos illa bene usuarios, alios vero abusus esse : numquid locum merendi et præmia consequendi bonis auferre debuisset, propter aliorum perversitatem? hoc fateri non audent adversarii. Ergo id unum concludere licet, nempe rationes ob quas Deus peccatum permiserit forte nos latere; ergo, etc. Unde audiamus Bayle ipsum. (*OEuvres*, t. III, 997) :

« *La permission du péché et les suites du péché sont des mystères au-dessus de la raison, et par conséquent, incompréhensibles à la raison : de sorte que nos idées naturelles ne peuvent point être la mesure commune de la bonté et de la sainteté divines, de la bonté et de la sainteté humaines ; n'y ayant point de proportion entre le fini et l'infini, il ne faut point se permettre de mesurer à la même aune la conduite de Dieu et la conduite des hommes ; et ainsi, ce qui serait incompatible avec la bonté et la sainteté de l'homme, est compatible avec la bonté et la sainteté de Dieu, quoique nos faibles lumières ne puissent pas apercevoir cette compatibilité.* »

Object. 3°. Multi homines, Deo ita disponente, parentes habent perversos, hæreticos, schismaticos, incredulos, impios, moribus corruptos, quorum exemplis, consiliis et auctoritate in errorem aut in vitium detruduntur; alii vehementes experiuntur tentationes, sensibus subjiciuntur, voluptatum illecebris capti-

vantur, irascibili natura arripiuntur; alii vagabunda imaginatione deluduntur, ingenio destituuntur, objecta imperfecte sibi representantes, male semper ratiocinantur: atqui libertas his non videtur concessa nisi ut noceat. Ergo, etc.

R. Nego min. Vel enim isti homines expeditam habent facultatem a malo abstinendi, vel non: si prius, peccatum merito ipsis imputatur; si posterius, non peccant nec plectentur.

Certum est quidem omnes homines non eandem habere facilitatem a peccato abstinendi: at factum istud nullam arguit in Deo injustitiam. Cum enim Deus nihil debeat hominibus, bona sua unicuique pro nutu distribuere potest: qui plura accipiunt, gravius peccant si libertate sua abutantur: qui vero minora suscipiunt, non ideo murmurare debent; Deus enim, utpote summe justus, nihil ab eis ultra id quod possunt requirit. Caveant igitur ne sensibus deludantur vel præcipitatione abripiantur: primæ educationis documenta perpendant, frequenter ad se redeant, sapientes consulant, supremum auxilium implorent, et tunc ab erroris caligine et vitii face exhibent, aut saltem non peccabunt. Ergo, quidquid dicatur, peccatum solis hominibus tribuendum est, et quamvis Deus illud non impediatur, libertas non desinit esse bona. Unde J.-J. Rousseau (*Émile*, l. 4, t. II, p. 50):

« *Murmurer de ce que Dieu ne l'empêche pas (l'espèce humaine) de faire du mal, c'est murmurer de ce qu'il la fit d'une nature excellente, de ce qu'il mit à ses actions la moralité qui les ennoblit, de ce qu'il lui donna droit à la vertu. La suprême jouissance est dans le contentement de soi; c'est pour mériter et obtenir ce contentement que nous sommes placés sur la terre et doués de la liberté, que nous sommes tentés par les passions et retenus par la conscience. Que pouvait de plus en notre faveur la puissance divine elle-même? Pouvait-elle mettre de la contradiction dans notre nature, et donner le prix d'avoir bien fait à qui n'avait*

pas le pouvoir de mal faire! Quoi! pour empêcher l'homme d'être méchant, fallait-il le borner à l'instinct et le faire bête? »

Obj. 4°. Deus infinito odio prosequitur peccatum: ergo illud impedire tenetur.

R. Nego conseq. Eodem modo enim Deus amat virtutem quo odit peccatum: atqui omnes virtutes possibili-les efficaciter producere non tenetur: ergo nec omne peccatum efficaciter impedire.

Præterea odium, quo prosequitur peccatum, sufficienter innotescit ex minis et pœnis quibus plectit peccatores, et ex bonis quibus remunerat virtutem. Ergo, etc.

PROPOSITIO TERTIA.

Mala physica sub unico ente summe bono existere possunt.

Prob. Mala physica, nempe dolores, tristitia, ærumnæ, angustia, morbi, paupertas et omnis generis miseriarum, consectoria sunt præsentis hominum status: atqui Deus, illæsis suis attributis, præsentem hominum statum constituere potuit. Nam 1° bona, generaliter loquendo, præstant malis, cum miseres ordinarie timeant mortem, et eam quantum possunt refugiant. Si forte contingit nonnullos plura experiri mala quam bona, id evenit per accidens, sicut formantur monstra: Deus autem legibus sapienter institutis derogare non tenetur, ut particularia hæc incommoda impediatur. 2° Mala physica efficiunt ut homo cupiditatibus se eximat, a peccatorum maculis se abstergat, amore rerum sensibilium minus detineatur, et ad Deum omnis veræ felicitatis fontem magis accedat. 3° Præstantissimæ virtutes ex miseriarum naturæ suam ducunt originem, nempe patientia et longanimitas in tribulationibus, liberalitas erga miseros, effusio charitatis erga afflictos et infirmos, perfecta sui abnegatio ad subveniendum aliis.

4° Sæpe mala physica ex malis moralibus, id est, ex propriis culpis proveniunt: quot enim homines morbis affliguntur, doloribus exeruciantur, præmature fiunt paralytici, debiles, infirmi, meditationis incapaces, multis denique replentur miseriis propter intemperantiam, voluptates, aliosque hujusmodi graves excessus: porro ejusmodi mala in Deum refundere non licet. Hinc Rousseau (*Emile*, t. II, p. 51):

« Si nous nous contentions d'être ce que nous sommes, nous n'aurions point à déplorer notre sort; mais, pour chercher un bien-être imaginaire, nous nous donnons mille maux réels. Qui ne peut pas supporter un peu de souffrance doit s'attendre à souffrir beaucoup. Quand on a gâté sa constitution par une vie déréglée, on la veut rétablir par des remèdes; au mal qu'on sent on ajoute celui qu'on craint: la prévoyance de la mort la rend horrible et l'accélère; plus on veut la fuir, plus on la sent; et l'on meurt de frayeur toute la vie, en murmurant contre la nature des maux qu'on s'est fait en l'offensant. Homme ne cherche pas l'auteur du mal; cet auteur c'est toi-même. »

Dices: Sæpe probi religiosique homines cunctis miseriis hujus vitæ afficiuntur, dum improbi et supremi Numinis contemptores multis deliciis affluunt: atqui tanta inversio ordinis sub unico Deo summe bono existere non posset. Ergo, etc.

R. Nego min. Alibi enim demonstratur alteram post præsentem existere vitam summe beatam pro bonis, et summe miseram pro malis. Hac autem veritate supposita, prædicta inversio ordinis sufficienter compensatur; qui enim tribulationem propter Deum patienter sustinuerunt, proportionatam remunerationem in cœlesti patria recipient. Mala igitur physica viris religiosiis et christiane viventibus per seipsa non nocent, sed e contra prosunt, siquidem pro momentanea et levi tribulatione æternum gloriæ pondus operantur in ipsis (II Cor., iv, 17). Ergo, etc.

NOTA. Dogma peccati originalis est fundamentum

religionis christianæ: atqui, hac veritate posita, existentia mali physici sub unico ente summe bono facile explicatur; est enim pœna peccati. Unde illud dogma, quod sola ratio invenire et astruere non potuisset, quamvis satis clara videantur magnæ perturbationis moralis signa, a revelatione proveniens et in constanti traditione saltem confuse inventum, ipsis philosophis apparet tanquam ratio mysterii de quo hic agitur.

CAPUT SEGUNDUM

DE ÆTERNITATE DEI.

Deus, cum sit ens necessarium, nec initium habuit, nec finem habiturus est: ergo est æternus. Unde in Scriptura semper exhibetur ut æternus; v. g., Deut., xxxii, 40: *Vivo ego in æternum*; Ps. ci., 13: *Tu autem, Domine, in æternum permanes*; II, Mach., i, 24, sic orat sacerdos Nehemias: *Domine Deus omnium creator, terribilis et fortis, justus et misericors; qui solus est bonus rex, solus præstans, solus justus, et omnipotens et æternus*. At circa naturam ipsius æternitatis non ita omnes sibi consentiunt: quidam enim dicunt illam esse *successivam* seu ex infinitis momentis sibi succedentibus coalescentem; alii vero contendunt eam esse velut punctum indivisibile omnia tempora simul complectens. Ita veteres Academici, et nunc communius auctores cum divo Thoma. In duplici propositione stabiliemus 1° æternitatem Dei non esse *successivam*, et 2° eam soli Deo esse propriam.

PROPOSITIO PRIMA.

Æternitas Dei non est successiva.

Prob. 1°. Ante creationem solus Deus existebat: